Ob 76. obletnici strmške tragedije

Vsako leto je v Strmcu v prvi polovici oktobra maša za strmške

žrtve. Tam smo se zbrali 13. oktobra, 76 let po strmški tragediji.

Kmalu po kapitulaciji Italije je loška partizanska četa začela pod vodstvom narodnega heroja Ivana Likarja - Sočana (roj. 9. 9. 1921 v Logu pod Mangartom, pri Mraku) akcije proti Nemcem. Pred tem so večkrat napadli italijansko vojsko. V nedeljo, 10. oktobra 1943, so se odločili za prvi napad na 71. pehotno divizijo nemške vojske. Loška četa je pod Strmcem, »Pri Mlinču« (odcep za Mangartsko sedlo), napadla konvoj nemških vojakov. Po navedbah v literaturi so partizani ubili 5 nemških vojakov, med njimi tudi enega oficirja, in ranili 17 nemških vojakov, od tega enega oficirja. Zvečer so se partizani umaknili na varno. Strmška bitka je bila končana, sledila je strmška tragedija, maščevanje Nemcev. Še isti večer so Nemci zbrali vse moške v Mejkovi gostilni, kjer so jih vso noč zasliševali. Naslednji dan, v ponedeljek, so vse ženske in otroke zbrali v šoli in jih nagnali peš v Log pod Mangartom. Po odhodu otrok in žena so vas zažgali. V hiši je zgorela nepokretna Helena Vencelj, stara 87 let. Nato so pod Mejkovo domačijo ustrelili 16 moških.

Nikakor ne moremo opravičiti nacističnega nasilja. Po pripovedi domačinov je oficir, ki je bil ranjen, na smrtni postelji prosil vnuka, da gre v Strmec. Nisem poklican, da presojam motive, etičnost, vojaško upravičenost in pametnost odločitev loške čete, vsekakor pa se mi zdi sporno razlagati to bitko kot zmago: »Oktobra četa zmaga v spopadu z Nemci v vasi Strmec.« Kakšna zmaga, če so partizani zbežali, Nemci pa so zažgali vas, pobili 17 domačinov, ostale pa izgnali? Zgodba, podobna dražgoški. Razlika je v tem, da so si Dražgoše opomogle, Strmec pa ne.

V času zavezniške uprave je zavezniška vojska, od 19. avgusta 1946 do 5. februarja 1947, sezidala 24 novih hiš (pred tem jih je bilo 35!). Ko so bile hiše dokončane, so mnogi Strmčani hiše prodali za vikende in se v resnici niso vrnili v Strmec. Vas ni nikoli znova zaživela. Iz te zgodbe se lahko naučimo, da ni dovolj graditi »hiše«. Potrebno je graditi »dom« in »domovino«. Da hiša postane dom, je potrebna družina, so potrebni ljudje, otroci ... Hiša postane dom, ko v njej zadiši po sveže pečenem kruhu, ko je med člani družine spoštovanje, dobrohotnost in ljubezen. Dokler tega ne bomo doumeli in za to »umirali« vsi državljani, še posebej in veliko bolj pa župani, poslanci, ministri, predsednik vlade in predsednik države, bomo padali strmo navzdol in bo Strmec postajal vedno bolj simbol našega naroda in ljudstva. Bog, obvaruj nas tega!

Na dan šestega - zadnjega Marijinega prikazanja v Fatimi, 13. oktobra 1917, se je na oblačni in deževni dan zgodil sončni čudež. Med desetminutnim poplesavanjem sonca v Fatimi, ki je sijalo, grelo, a ni ljudi zaslepilo in jim poškodovalo vida, temveč je osušilo od dežja premočeno množico, so se dogajala spreobrnjenja in ozdravljenja. Naj nam Marija izprosi, da Sonce osuši solze in rane vseh, ki so bili vpleteni v strmško tragedijo.

BOGDAN VIDMAR, BOVEC